

„MAGYARORSZÁG HERCEGPRÍMÁSA” AZ ESZTERGOMI ÉRSEKEK HERCEGI CÍMÉNEK EVOLÚCIÓJA (1635–1855–1945)

TUSOR PÉTER
PPKE – Dies Academicus
2024. április 16.

PRIMAS REGNI HUNGARIAE PRINCEPS PRIMAS REGNI HUNGARIAE

Bakócz Tamás, 1513

Keresztély Ágost, 1714

PÁZMÁNY PÉTER, 1635

Deductio synoptica lurium, Privilegiorum et Praerogativarum Archiepiscopi Strigoniensis

23 pontban sorolja fel az esztergomi érsekek jogait (14 egyházit és 9 világit), a 19. helyen említve a következőket:

„Zsigmond császár és király kiváltságából a Szent Római Birodalom hercegi tisztének örvend és a „főméltóságú” címmel ékeskedik” („*Ex Privilegio Sigismundi Imperatoris et Regis gaudet honore S.R.I. Principis, decoraturque Titulo Celsitudinis*”).

”

„CELSISSIME PRINCEPS” (LIPPAY, SZELEPCHÉNY, SZÉCHENY)

PALATINUS REGNI – PRIMAS REGNI *Regnum Marianum*

„Én izentem, magam is szólottam, és kírtem Méltóságos Érsek uramot, ne engedje, hogy kegyelmedet így megszólják, hanem őkegyelme úgy, mint Primas Regni, ahhoz Locumtenens is, interponálja őkegyelme authoritását. Méltóságos érsek uram igen ajánlotta magát, és úgy tudom, hogy kegyelmed becsöleti mellett szólott is....” – Rottal János titkos tanácsos 1668 februárjában Csáky Ferencchez

A portrait of Georgius Szecseny, Archbishop of Esztergom. He is an elderly man with a long, grey beard and mustache, wearing a dark, patterned robe with a white collar and a large, ornate crozier. The background is dark and textured. In the upper right corner, there is Latin text: "Si Deus Pro Nobis..." and "Georgius Szecseny Archiepiscopus Esztergomensis". A watermark "Szecseny Collection" is visible across the center.

Nyomtatott Nagy Szombatban, az Akadémiai Bőrttel,
Frey János által.

Ex
Bibl. Com.
F. Széche
nyi.

1714 – SZENT RÓMAI BIRODALMI HERCEG

„Nos Christianus Augustus, Dei gratia Sacrae Romanae Ecclesiae cardinalis, nationis Germanicae protector, *Archiepiscopus Strigoniensis, Sanctae Sedis Apostolicae legatus natus, primas regni Hungariae* eiusdemque summus et secretarius cancellarius, comitatus Strigoniensis supremus et perpetuus comes, episcopatus lauriensis administrator, Dux Saxoniae...”, – GyEL PL Keresztély Ágost iratai, VII. kötet, fol. 369 (1711. nov.)

„Nos Dei gratia Christianus Augustus, Sacrae Romanae Ecclesiae presbyter cardinalis, nationis Germanicae protector, *Archiepiscopus Strigoniensis et Sacri Romani Imperii princeps, S. Sedis Apostolicae legatus natus, primas Regni Hungariae*, eiusdemque summus et secretarius cancellarius, episcopatus laurinensis administrator, comitatum Strigoniensis et laurinensis supremus ac perpetuus comes, dux Saxoniae...” GyEL Győri Káptalan Magánlevéltára, V. Theca, n. 1422 (1716. február)

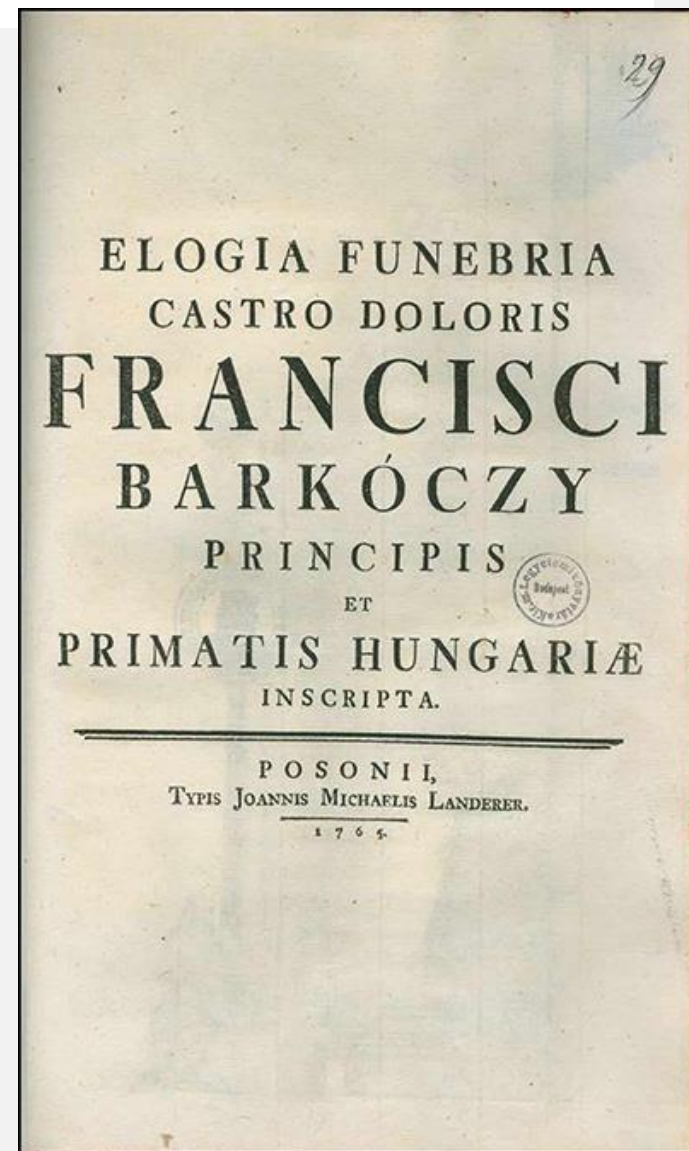
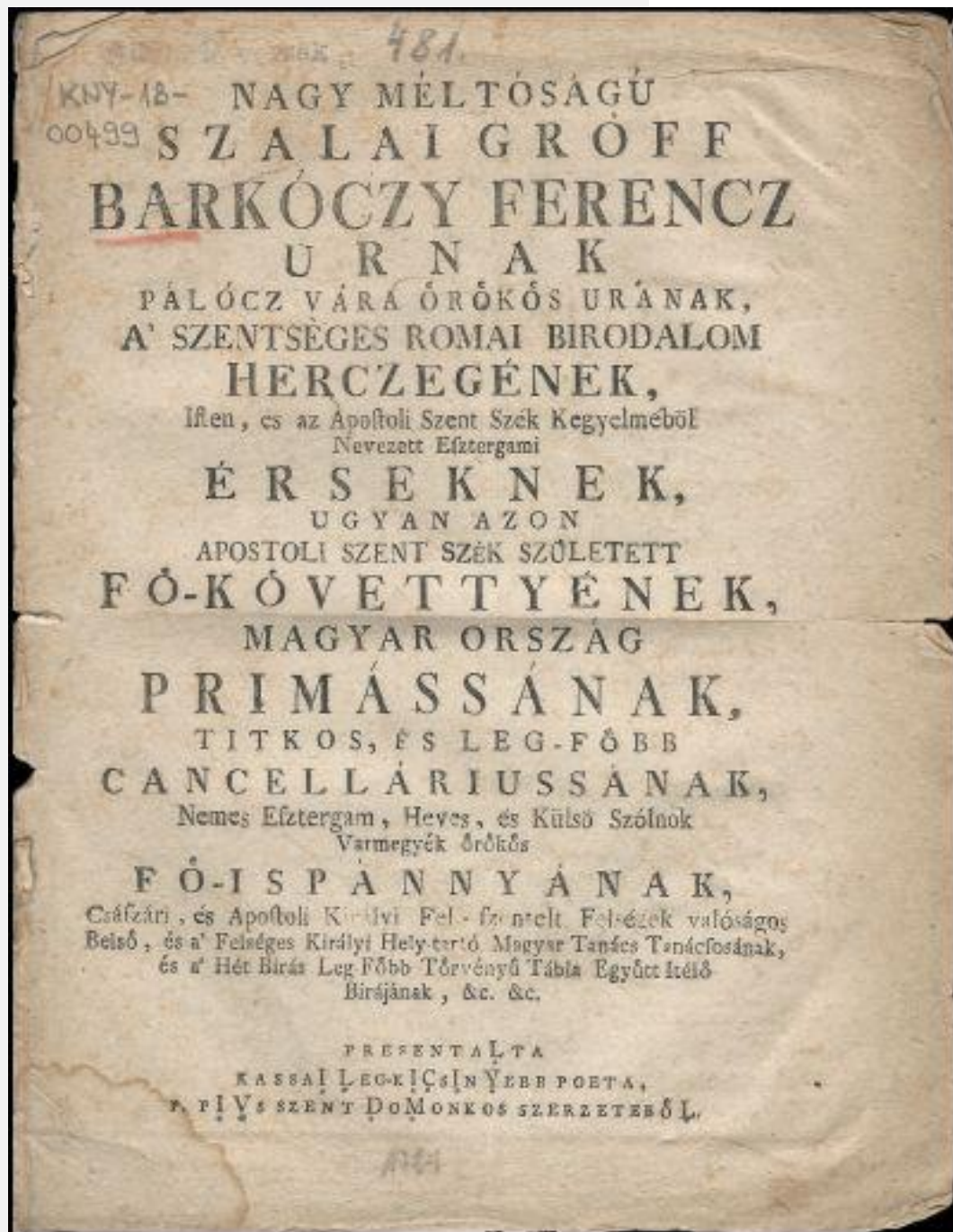

ESTERHÁZY, CSÁKY, BARKÓCZY, BATTHYÁNY

„Nos Emericus Dei **gratia S.R.I. Princeps** e Comitibus Esterhazy de Galantha, Metropolitanae Ecclesiae Strigoniensis Archiepsicopus, Sanctae Sedis Apostolicae legatus natus, **primas Regni Hungariae**, Summus et Secretarius Cancellarius...” „Nicolaus S.R.I. Princeps e Comitibus Csaky de Keresztszegh...” etc.; „Iosephus S.R.I Princeps e Comitibus Batthyány...” etc.

„PRINCEPS ET PRIMAS”
(1765)

- „*Princeps Alexander de Rudna...*”
- „*Princeps Iosephus Kopácsy....*” „*inclyti regni Hungariae primas*”

RUDNAY, KOPÁCSY (I.)

RUDNAY, KOPÁCSY (II.)

- *RUDNAY*
- Különféle informális címhasználatok 1820-ból, az intronizációs és installációs ünnepségek alkalmával:
- „Fő méltóságú Római Sz. Birodalombeli Herczegnek Rudnai Rudnay Sándornak, Magyar Ország Primássának”
- „Ő hertzégének, Magyar Ország’ primássának” – „Rudnay Sándor ő hertzége, Magyarország primása, esztergomi érsek
- „Celsissimi Principis Alexandri de Rudna, et Devek Ujfalu, Dei et Apostolica Sedis gratia Archi-episcopi Strigoniensis Primatis Hungariae...”
- 1822: *Celsissimi ac Reverendissimi Domini Principis Primatis Alexandri a Rudna et Divek-Ujfalu Ad Synodum...*
- Későbbről: Fő Méltóságú Kardinál, Herczegi Primás, Esztergami Érsek
- *KOPÁCSY*
- Főméltóságú és Főtisztelendő Kopácsy József esztergomi érsek és Magyarország Herczeg Primásának Gyász Emlékére az ájtatos tanítórend, Pesten 1847

EMINENTISSIMUS ac REVERENDISSIMUS DOMINUS DOMINUS,
SANCTE ROMANE ECCLESIE PRESBYTER CARDINALIS, PRINCEPS,
ALEXANDER A RUDNA ET DIVÉK-ÚJFALU,

DEI ET APOSTOLICE SEDIS GRATIA MITHOPI, ECCLE. ISTUGONIENSIS ARCHIEPISCOPUS, SANCTE SEDIS
APOSTOLICE LEGATUS NATVS, ISCL. REGNI HUNGARIE PRIMAS, IURIS ET SECRETARIUS CANCELLARIUS, ISA. ORDINIS S. STEPHANI
P. A. PRÆLATUS, ET MAGIS IUSTI EQUIS. S. C. ET S. A. MAGIS AUSTRIÆ IUDICIS RECTOR, ET AC KISSTAM. DOMINUS S. C. M. CANCELLARIUS, CUMMAGISTRAT
CUMMAGISTRAT PRÆLATUS, S. CONS. AUSTRIÆ IUDICIS RECTOR, AC AD REGIAM
CANCELLARIUM REPERTORIUM IN-RORE.

PRINCEPS ALEXANDER A
RUDNA ET DIVÉK-UJFALU. DEI. ET APOSTO-
LICAE SEDIS GRATIA, METROPOLITANAE EC-
CLESIAE STRIGONIENSIS ARCHI-EPISCOPUS, INS. ORDINIS S. STE-
PHANI R. A. MAGNAE CRUCIS EQUES, SACRAE SEDIS APOSTOLICAE LE-
GATUS NATUS, INCLYTI REGNI HUNGARIAE PRIMAS, SUMMUS, ET SECRETARIUS CAN-
CELLARIUS, I. COMITATUS STRIGONIENSIS PERPETUUS, AC SUPREMI COMES, S. C.
ET R. A. M. ACTUALIS INTIMUS STATUS, ET AD EXC. CONSILIUM R. L. H. CONSILI-
ARIUS, ECCLESIASTICAE COMMISSIONIS PRAESES, AC AD EXC. TABULAM
SEPTENVIRALEM CO-JUDEX.

*Us dilecti Nobis in xpo, Franciscus Mayer,
& Elisabetha Engler, Barochiani Rudna-
sed ad l. Annam, abq. terminis promulga-
tionibus, ad mensuram M. Concilii Tridentini
Matrimonio praemitti volitis, si nullum
causarum obstat impedimentum Canonice
obstantibus, de iure et benevolentia
Sua, et consilio, consensu in omni
Caritatis Nostra, quantum in Nobis est, &
rationibus eorum, Nobis adductis, per profana
disperamus. Datum Strigoniae die 17. Julii
Anno 1826.*

*Josephus Belik
v. g. Aug. 27*

*Josephus Mayer
v. g. Aug. 27*

PRINCEPS ALEXANDER A
RUDNA ET DIVÉK-UJFALU. DEI. ET APOSTO-
LICAE SEDIS GRATIA, METROPOLITANAE EC-
CLESIAE STRIGONIENSIS ARCHI-EPISCOPUS, INS. ORDINIS S. STE-
PHANI R. A. MAGNAE CRUCIS EQUES, SACRAE SEDIS APOSTOLICAE LE-
GATUS NATUS, INCLYTI REGNI HUNGARIAE PRIMAS, SUMMUS, ET SECRETARIUS CAN-
CELLARIUS, I. COMITATUS STRIGONIENSIS PERPETUUS, AC SUPREMI COMES, S. C.
ET R. A. M. ACTUALIS INTIMUS STATUS, ET AD EXC. CONSILIUM R. L. H. CONSILI-
ARIUS, ECCLESIASTICAE COMMISSIONIS PRAESES, AC AD EXC. TABULAM
SEPTENVIRALEM CO-JUDEX.

*Us dilecti Nobis in xpo, Franciscus Mayer,
& Elisabetha Engler, Barochiani Rudna-
sed ad l. Annam, abq. terminis promulga-
tionibus, ad mensuram M. Concilii Tridentini
Matrimonio praemitti volitis, si nullum
causarum obstat impedimentum Canonice*

CARL VON DALBERG „FÜRSTPRIMAS DES REIHNBUNDES”

- A 19. század elején, a 1806–1813 hasonló címet viselt Carl von Dalberg, a Szent Római Birodalom utolsó, 1806-ban lemondott főkancellárja és egyben az utolsó mainzi érsek (1802–1803), valamint 1817-ben bekövetkezett haláláig worms-i herceg-püspök, konstanzi és regensburgi püspök. Mint „*Fürstprimas des ReihnBundes*” elnökölte a Napóleon által éltre hívott Rajnai Szövetség államfőinek üléseit, sőt még egy „hercegprímási mintaállam” felállítására is sor került. Tisztsége elsődlegesen politikai, közjogi jellegűnek számított. A magyar példán kívül ez az egyetlen, és korábbi „hercegprímási” titulus a történelemben.

SCITOVSZKY JÁNOS – 1855

- Érseksége kezdetétől, 1849-től 1854-ig a Rudnay-, illetve a Kopácsy-féle formula szerepel nála 1855-től viszont már a megjelenik „*Princeps Primas Inclyti Regni Hungariae*”
- 1855 OSZTRÁK KONKORDÁTUM

Nr. 3345.

gumme

PRINCEPS JOANNES BAPT. SCITOVSZKY DE NAGYKÉR,

**METROPOLITANAE ECCLESIAE STRIGONIENSIS ARCHI-EPISCOPUS,
SANCTAE SEDIS APOSTOLICAE LEGATUS NATUS, INCLYTI REGNI
HUNGARIAE PRIMAS ETC. ETC.**

**Venerabili Clero Archi-Dioecesis Strigoniensis, Fratribus et Filiis in Christo dilectis,
salutem et paternam Nostram benedictionem!**

. 1084.

1855.

Joannes Baptista

S. R. E. Titulo S. Crucis in Jerusalem Presbyter Cardinalis

SCITOVSKY

DE NAGY-KÉR,

METROPOLITANAE ECCLESIAE STRIGONIENSIS ARCHI-EPISCOPUS, S. SEDIS APOSTOLICAE LEGATUS NATUS, I. REGNI HUNG. PRINCEPS PRIMAS, SUMMUS ET SECRETARIUS CANCELLARIUS, INSIGNIS ORDINIS S. STEPHANI REGIS APOSTOLICI PRAELATUS ET MAGNAE CRUCIS EQUES, S. C. ET R. APOSTOLICAE MAJESTATIS ACTUALIS INTIMUS CONSILIARIUS, PER HUNGARIAM, PARTESQUE EIDEM ADNEXAS OMNIUM ORDINUM RELIGIOSORUM VISITATOR APOSTOLICUS, AA. LL. ET PHIL. NEC NON SS. THEOL. DOCTOR, ETC. ETC.

Venerabili Clero Seculari et Regulari Archi-Diocesis Strigoniensis
Salutem in Domino!

E

J O H A N N

der heiligen römischen Kirche Kardinalpriester,

Scitovszky

durch Gottes und des apostolischen Stuhles Gnade Erzbischof von Gran, des h. apost. Stuhls Legatus natus, Fürstprimas von Ungarn, Oberster und Geheimkanzler, Praelat und Grosskreuz des St. Stefan Ordens, k. k. wirklicher geheimer Rath, apost. Visitor der Graner, Kalocsaer und Erlauer geistlichen Provinz, wie auch der gesammten Ordens-Geistlichkeit,
Dr. der schönen Künste, der Philosophie und Theologie

Dem wohlverwährenden Clerus Unserer Erzdiözese

Gruss im Herrn, und väterlichen Segen!

Ar. 3948

JOANNES SIMOR,

DEI MISERICORDIA ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA S. STRIGONIENSIS ECCLESIAE ARCHI-
EPISCOPUS, S. SEDIS APOSTOLICAE LEGATUS NATUS, I. REGNI HUNGARIAE PRINCEPS-
PRIMAS ETC. ETC.

Ut dilecti Nobis in Christo Io-
berha Raisor, ambo velites,
Pepinenses ad S. Theoniam, ab
his, ad mentem S. L. Conitii
promissi solitis, si nullum
dimensum canonium, seu
de et consuetudine servari
in Domino possint: avaros
eorum Nobis additis per
Carum Strigoni et Offici-
1844
Josephus Desquere
Vincens Bonbala

Ar. 3948

JOANNES SIMOR,

DEI MISERICORDIA ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA S. STRIGONIENSIS ECCLESIAE ARCHI-
EPISCOPUS, S. SEDIS APOSTOLICAE LEGATUS NATUS, I. REGNI HUNGARIAE PRINCEPS-
PRIMAS ETC. ETC.

Ut dilecti Nobis in Christo Ioannes Martiny et Elisa,
berha Raisor, ambo velites, Comfartolii, parochiani
Pepinenses ad S. Theoniam, absque ulla rearis promulgatione,
h. e.

Julius Martiny
Pepinenses

BEMENETI JEGY A TEMPLOM HAJÓJÁBA.

FŐMAGASSÁGU ÉS FŐTISZTELENDŐ

S I M O R J Á N O S

BIBORNOK HERCZEG-PRIMÁS,

ESZTERGOMI ÉRSEK UR Ő EMINENTIÁJÁNAK

1886. évi október hó 28-án

A B A Z I L I K Á B A N

tartandó

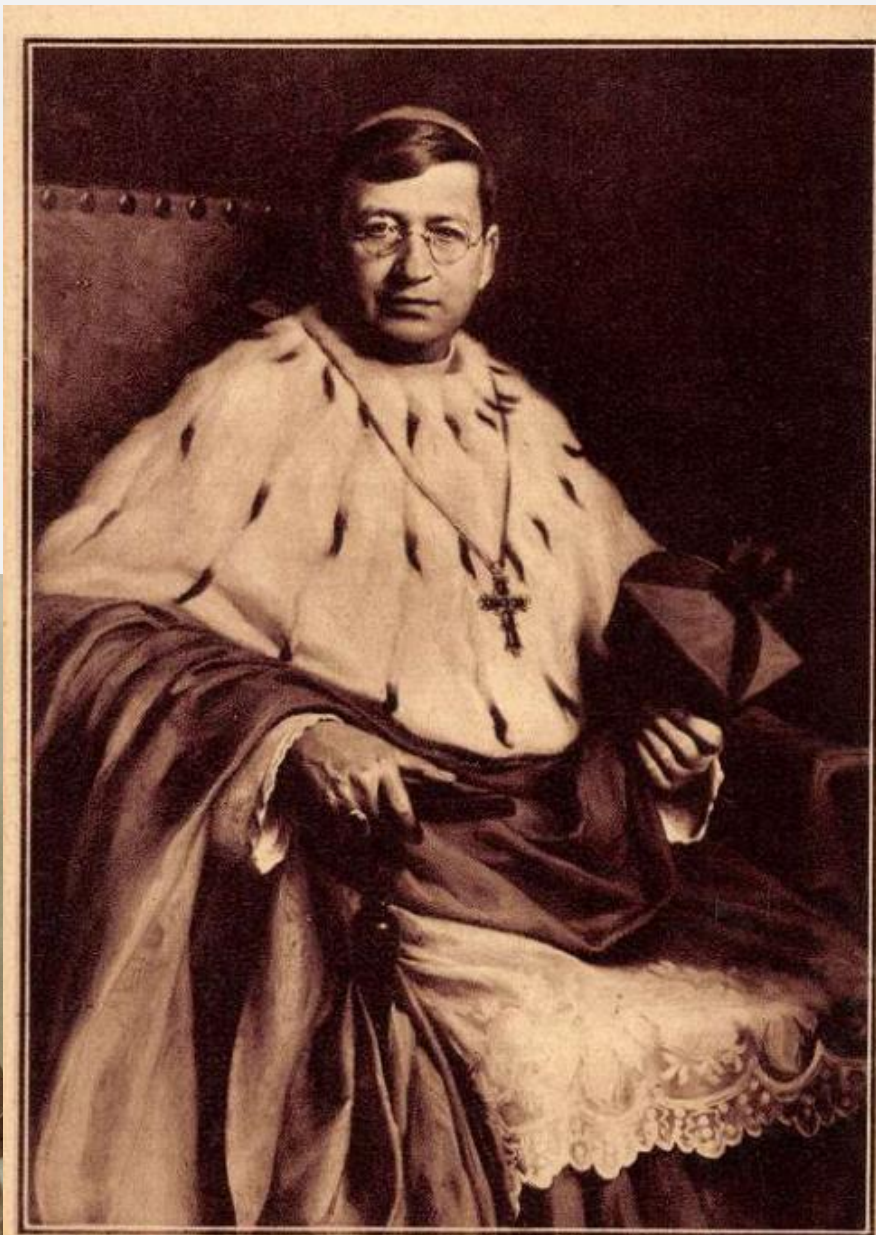
A R A N Y M I S É J É R E.

E JEGYGYEL 8—9 ÓRA KÖZÖTT LEHET BEMENNI.

BUZÁROVITS G. ESZTERGOM.

PRINCEPS PRIMAS INCLYTI REGNI HUNGARIAE „MAGYARORSZÁG HERCEGPRÍMÁSA”

- Simor János, Vaszary Kolos, **Csernoch János, Serédi Jusztinián,**

Dr. Serédi Jusztinián bibornok, hercegprímás, esztergomi érsek
Justinianus Serédi Cardinalis, Princeps-Primas Hungariae
Archiepiscopus Strigoniensis

Héya Zoltán festménye — Kőnyvez Kálmán rt. igazgatójával

MINDSZENTY JÓZSEF – 1945

FINIS CORONAT OPUS